YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

11 päivänä kesäkuuta 1998 *

Asiassa C-275/96,

jonka Kammarrätten i Sundsvall (Ruotsi) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Anne Kuusijärvi

vastaan

Riksförsäkringsverket

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 useiden eri säännösten ja asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21 päivänä maaliskuuta 1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 tulkinnasta, sellaisina kuin nämä asetukset ovat muutettuina ja ajan tasalle saatettuina 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6) ja muutettuina 25.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2195/91 (EYVL L 206, s. 2),

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Ragnemalm sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), G. F. Mancini, J. L. Murray ja G. Hirsch,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Riksförsäkringsverket, edustajanaan Riksförsäkringsverketin socialförsäkringsombud H. Almström,

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön hallitusneuvos E. Brattgård,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. G. Lammers,

— Suomen hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö, suurlähettiläs H. Rotkirch,

— Norjan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön osastopäällikkö A. Rygnestad,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja P. Hillenkamp ja oikeudellisen yksikön virkamies K. Simonsson,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Riksförsäkringsverketin, edustajinaan asianajajat A. M. Stenberg ja I. Andersson, Tukholma, Ruotsin hallituksen, edustajanaan E. Brattgård, Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen apulaisneuvonantaja M. Fierstra, Suomen hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön lainsäädäntöneuvos T. Pynnä, ja komission, edustajanaan K. Simonsson, 6.11.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.12.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Kammarrätten i Sundsvall on esittänyt 6.8.1996 tekemällään, yhteisöjen tuomioistuimeen 14.8.1996 saapuneella päätöksellään yhteisöjen tuomioistuimelle EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 useiden eri säännösten ja asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21 päivänä maaliskuuta 1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 tulkinnasta, sellaisina kuin nämä asetukset ovat muutettuina ja ajan tasalle saatettuina 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6) ja muutettuina 25.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2195/91 (EYVL L 206, s. 2).

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Suomen kansalainen Anne Kuusijärvi ja Riksförsäkringsverket (Ruotsin sosiaaliturvaviranomainen) ja joka koskee Kuusijärven oikeutta saada Ruotsin oikeuden perusteella

myönnettäviä sosiaaliturvaetuuksia sen jälkeen, kun hän oli muuttanut asumaan Suomeen, siellä kuitenkaan työskentelemättä.

3 Kuusijärvi työskenteli Ruotsissa yksitoista kuukautta 10.2.1993 asti. Tämän jälkeen hän sai työttömyyskorvausta 1.2.1994 asti, jolloin hän synnytti. Tällöin hänelle myönnettiin Ruotsin lainsäädännössä säädetty lapsilisä ja "föräldrapenning"-niminen etuus (jäljempänä vanhempainraha), joka maksetaan lapsen syntymän perusteella ja jota koskevat säännökset sisältyvät lain nro 1962: 381 4 lukuun (lag om allmän försäkring, Ruotsin yleinen sosiaalivakuutuslaki; jäljempänä laki).

4 Tämän lain 4 luvussa olevien säännösten mukaan vanhemmalla on oikeus vanhempainrahaan lapsen syntymän perusteella enintään 450 päivän ajalta aina siihen saakka, kun lapsi täyttää kahdeksan vuotta, tai tämän jälkeenkin lapsen ensimmäisen kouluvuoden päättymiseen asti, edellyttäen, että vanhempi on ollut yhtäjaksoisesti vakuutettuna yleisessä vakuutuskassassa vähintään 180 päivää välittömästi ennen vanhempainrahan maksamisen aloittamisajankohtaa.

5 Ruotsin hallituksen esittämistä huomautuksista ilmenee, että Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 1), jonka perusteella asetusta N:o 1408/71 alettiin soveltaa Ruotsissa, tultua 1.1.1994 voimaan Ruotsin hallitus oli tämän asetuksen 5 artiklan mukaisesti ilmoittanut vanhempainrahan olevan äitiysetuus.

6 Kuusijärvi ilmoitti 24.5.1994 omalle vakuutuskassalleen aikovansa muuttaa Suomeen ja pyysi, että hänelle asuinpaikan muuttumisen jälkeen maksettaisiin edelleen vanhempainrahaa. Kuusijärvi asettui 1.7.1994 asumaan Suomeen, mutta ei aloittanut siellä työntekoa.

7 Norrbottens läns allmänna försäkringskassa (Norrbottenin läänin yleinen vakuutuskassa) hylkäsi Kuusijärven hakemuksen, jossa tämä oli pyytänyt vanhempainrahan maksamista Suomeen muuton jälkeiseltä ajalta, ja perusteli päätöstään sillä, että Kuusijärvi oli siirtynyt 1.7.1994 pois Ruotsista asettuakseen asumaan Suomeen ja että hänet oli 2.7.1994 poistettu Ruotsin vakuutuskassan pitämästä rekisteristä.

8 Kyseisen lain 1 luvun 3 §:n mukaan vakuutettuja ovat nimittäin Ruotsin kansalaiset ja Ruotsin kuningaskunnassa asuvat ulkomaalaiset. Jos vakuutettu siirtyy pois Ruotsista, hänet katsotaan Ruotsissa asuvaksi, jos ulkomailla oleskelun ei ole tarkoitus kestää enempää kuin yhden vuoden.

9 Lain 1 luvun 4 §:n mukaan kaikki tämän lain perusteella vakuutetut kirjataan yleisen vakuutuskassan jäseniksi sen kuukauden alusta lukien, jonka aikana he täyttävät 16 vuotta, edellyttäen, että he asuvat kuningaskunnassa, ja yleisen vakuutuskassan on 5 §:n mukaan poistettava vakuutettu rekisteristään, jos sen tietoon on tullut jokin poistamisperuste.

10 Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1985: 16) om inskrivning och avregistrering hos allmän försäkringskassa -nimisessä hallinnollisessa soveltamisohjeessa (Ruotsin toimivaltaisen viranomaisen antama soveltamisohje, joka koskee yleisen vakuutuskassan rekisteriin merkitsemistä ja siitä poistamista) täsmennetään Ruotsissa asumista koskevan edellytyksen osalta, että henkilön katsotaan asuvan Ruotsissa, jos hänen varsinainen kotipaikkansa on Ruotsissa, jos hän on saapunut Ruotsiin pysyvässä oleskelutarkoituksessa tai jos hän aikoo oleskella siellä väliaikaisesti pitempään kuin vuoden ajan työn taikka opintojen vuoksi. Lisäksi henkilön, jolla asetuksen N:o 1408/71 nojalla on oikeus Ruotsin lainsäädännön perusteella maksettaviin etuuksiin, katsotaan asuvan Ruotsissa niin kauan kuin hänellä on oikeus näihin etuuksiin, vaikka hän ei täytäkään edellä mainittuja asuinpaikkaan liittyviä edellytyksiä.

11 Toimivaltaisen viranomaisen antamassa soveltamisohjeessa täsmennetään myös, että jos vakuutettu muuttaa asumaan toiseen pohjoismaahan aikomuksenaan asua siellä yli vuoden pituisen ajan, hänet poistetaan yleisen vakuutuskassan rekisteristä siitä päivästä lukien, jona hänet poistetaan Ruotsin väestörekisteristä. Jos kuitenkin sellainen henkilö, johon sovelletaan asetusta N:o 1408/71, siirtyy toiseen jäsenvaltioon, hänet poistetaan yleisen vakuutuskassan rekisteristä siitä ajankohdasta lukien, jolloin häneen tämän asetuksen mukaan aletaan soveltaa vastaanottavan valtion lainsäädäntöä, vaikka tämän oleskelun toisessa jäsenvaltiossa on tarkoitus kestää yhtä vuotta lyhyemmän ajan.

12 Länsrätten i Norrbottens länin hylättyä valitukset, jotka Kuusijärvi oli tehnyt yhtäältä päätöksestä, jossa katsottiin, ettei hänellä ollut oikeutta riidanalaisiin etuuksiin sen jälkeen, kun hän oli muuttanut Suomeen, ja toisaalta siitä, että hänet oli poistettu Ruotsin yleisen vakuutuskassan rekisteristä, Kuusijärvi haki muutosta Kammarrätten i Sundsvallista.

13 Kuusijärvi vetosi tässä tuomioistuimessa asetuksen N:o 1408/71 22 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaan, jossa säädetään seuraavasti:

"1. Palkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, joka täyttää toimivaltaisen valtion lainsäädännössä asetetut edellytykset oikeuden saamiseksi etuuksiin, ottaen tarpeen mukaan huomioon 18 artiklan säännökset, ja:

— —

b) joka, sen jälkeen kun hän on saanut oikeuden toimivaltaiselta laitokselta veloitettaviin etuuksiin, on saanut tältä laitokselta luvan palata sen jäsenvaltion alueelle, jossa hän asuu, taikka muuttaa asuinpaikkansa toisen jäsenvaltion alueelle,

— —

on oikeus:

— —

ii) rahaetuuksiin toimivaltaisesta laitoksesta sen soveltaman lainsäädännön mukaisesti — — .”

14 Kuusijärvi väittää, että hänellä on tämän säännöksen perusteella oikeus siihen, että hänelle maksetaan äitiyden perusteella rahaetuutena vanhempainrahaa myös Suomeen muuton jälkeiseltä ajalta siten, että etuutta maksetaan samalta ajalta kuin sitä maksetaan Ruotsissa asuville henkilöille.

15 Riksförsäkringsverket, joka julkisoikeudellisena toimielimenä on vastaajana kansallisessa tuomioistuimessa, väittää, että Kuusijärvelle Ruotsin lain perusteella kuuluva oikeus äitiysetuuksiin on lakannut, koska hän ei enää Suomeen muutettuaan täytä Ruotsissa asumista koskevaa edellytystä, ja että tästä seuraa, ettei häneen enää voida soveltaa Ruotsin lainsäädäntöä.

16 Riksförsäkringsverket on tältä osin viitannut asetukseen N:o 1408/71 asetuksella N:o 2195/91 lisättyyn 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaan, jossa säädetään, että ”henkilö, johon jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta ilman, että toisen jäsenvaltion lainsäädäntö tulee sovellettavaksi häneen jonkin tämän kohdan edellä olevassa alakohdassa säädettyjen sääntöjen mukaisesti, kuuluu sen jäsenvaltion

lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu, yksinomaan tämän lainsäädännön määräysten mukaisesti", ja asetuksella N:o 2195/91 asetukseen N:o 574/72 lisättyyn 10 b artiklaan, jonka mukaan "[p]äivämäärä ja edellytykset sille, että jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa tarkoitettuun henkilöön, määräytyvät tämän lainsäädännön mukaisesti".

17 Kansallinen tuomioistuin katsoi, että sen käsiteltävän olevan asian ratkaiseminen edellytti asetuksen N:o 1408/71 ja asetuksen N:o 574/72 eräiden säännösten tulkintaa, ja päätti lykätä asian käsittelyä sekä esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Sovelletaanko asetusta N:o 1408/71 ylipäätään sellaiseen henkilöön, joka muutti Suomesta Ruotsiin ja työskenteli Ruotsissa, ennen kuin asetus tuli osaksi Ruotsin oikeusjärjestystä, mutta joka asetuksen voimaan tultua Ruotsissa ei enää ole ollut työsuhteessa Ruotsin alueella eikä myöskään ole tullut Ruotsiin työttömänä sen jälkeen, kun asetus tuli osaksi Ruotsin oikeusjärjestystä, vaan joka on ainoastaan oleskellut kyseisenä ajankohtana työttömänä Ruotsissa, työskenneltyään siellä aikaisemmin, ja saanut tähän liittyen Ruotsin työttömyyskorvausta? Toisin sanoen voiko tällainen henkilö vedota siihen, että 1.1.1994 jälkeen häneen sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 säännösten perusteella Ruotsin lainsäädäntöä siltä osin, kuin kysymys on oikeudesta Ruotsin sosiaaliturvaetuuksiin eli tässä vanhempainrahaan?

Jos vastaus tähän kysymykseen on myöntävä:

2) Onko asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta, tulkittuna yhdessä asetuksen N:o 574/72 10 b artiklan kanssa, ymmärrettävä niin, että

jäsenvaltio voi edellyttää, että sellaisen henkilön, joka ei enää työskentele kyseisessä jäsenvaltiossa, on asuttava tässä jäsenvaltiossa, jotta hän voisi edelleen saada tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisia rahallisia äitiysetuuksia?

3) Onko asetuksen N:o 1408/71 22 artikla ymmärrettävä niin, että jos henkilö on alkanut saada rahallisia äitiysetuuksia toimivaltaisessa valtiossa, tällä henkilöllä on oikeus saada näitä rahallisia etuuksia hänen muutettuaan toiseen jäsenvaltioon vain siinä tapauksessa, että tämä henkilö täyttää 22 artiklassa asetettujen edellytysten lisäksi kaikki toimivaltaisen valtion lainsäädännössä asetetut edellytykset, eli myös edellytyksen kyseisessä jäsenvaltiossa asumisesta, vai onko 22 artiklaa tulkittava niin, että tällä henkilöllä on tämä oikeus niin kauan kuin hän täyttää asumisedellytystä lukuun ottamatta kaikki muut sen maan, josta hän on muuttanut, lainsäädännössä asetetut edellytykset?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

18 Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy, sovelletaanko asetusta N:o 1408/71 henkilöön, joka tämän asetuksen tullessa voimaan jäsenvaltiossa oleskeli tässä valtiossa työttömänä, työskenneltyään siellä aikaisemmin, ja joka sai tähän liittyen tämän jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään perustuvaa työttömyysetuutta.

19 Asetuksen N:o 1408/71 henkilöllinen soveltamisala määritetään sen 2 artiklassa. Tämän artiklan 1 kohdan mukaan tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia.

20 Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa käytetyt palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteet on määritelty tämän asetuksen 1 artiklan a alakohdassa. Niillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka on vakuutettu jossakin 1 artiklan a alakohdassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä tässä säännöksessä mainittujen vakuutustapahtumien varalta ja siinä mainituilla edellytyksillä (asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990, Kok. 1990, s. I-1755, 9 kohta ja yhdistetyt asiat C-4/95 ja C-5/95, Stöber ja Piosa Pereira, tuomio 30.1.1997, Kok. 1997, s. I-511, 27 kohta).

21 Tästä seuraa, että, kuten yhteisöjen tuomioistuin on muun muassa asiassa C-85/96, Martínez Sala, 12.5.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. I-2691, 36 kohta) katsonut, henkilöä on työsuhteen olemassaolosta riippumatta pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna työntekijänä, jos hänellä on yhdenkin vakuutustapahtuman varalta joko pakollinen tai vapaaehtoinen vakuutus jossakin asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdassa mainitussa yleisessä taikka erityisessä sosiaaliturvajärjestelmässä.

22 Näin on varmasti sellaisen henkilön osalta, joka on työttömänä jäsenvaltiossa ja joka saa siellä tämän jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia työttömyysetuuksia.

23 Se, että tämä henkilö oli työttömänä asetuksen N:o 1408/71 tullessa voimaan kyseisessä jäsenvaltiossa ja että hänelle maksettiin työttömyysetuuksia ennen asetuksen voimaantuloa suoritetun työskentelyn perusteella, ei vaikuta siihen, että hänen on katsottava kuuluvan asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan.

24 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohdassa säädetään näet nimenomaisesti, että tähän asetukseen perustuva oikeus saavutetaan, vaikka se liittyy tapahtumaan, joka on sattunut ennen kuin tämä asetus on tullut voimaan asianomaisessa jäsenvaltiossa.

25 Lisäksi asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdassa säädetään, että kaikki vakuutuskaudet ja tapauksesta riippuen kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen tämän asetuksen voimaantuloa, otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja oikeuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti.

26 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että asetusta N:o 1408/71 sovelletaan henkilöön, joka tämän asetuksen tullessa voimaan tietyssä jäsenvaltiossa oleskeli tässä valtiossa työttömänä, työskenneltyään siellä aikaisemmin, ja joka sai tähän liittyen tämän jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään perustuvia työttömyysetuuksia.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

27 Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko jäsenvaltion lainsäädännössä asetettu edellytys, jonka mukaan henkilön, joka on lopettanut työnteon tässä valtiossa, on edelleen asuttava siellä, jotta hänellä olisi oikeus kuulua edelleen tämän valtion lainsäädännön soveltamisalaan, asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan vastainen (joka on lisätty tähän asetukseen asetuksella N:o 2195/91).

28 Tältä osin on ensinnäkin syytä todeta, että asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännökset (joihin myös 13 artikla kuuluu) muodostavat täydellisen ja yhtenäisen lainvalintasääntöjen kokonaisuuden. Sen lisäksi, että näillä säännöksillä pyritään estämään useampien kansallisten lainsäädäntöjen samanaikainen soveltaminen ja tästä mahdollisesti aiheutuvat vaikeudet, niillä pyritään myös estämään se, että asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluvat henkilöt jäisivät ilman sosiaaliturvaa siitä syystä, ettei heihin voida soveltaa mitään lainsäädäntöä (ks. mm. em. asia Kits van Heijningen, tuomion 12 kohta).

29 Seuraavaksi on korostettava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan säännöksillä pyritään ainoastaan määrittämään se kansallinen lainsäädäntö, jota sovelletaan a—f alakohdassa säädetyissä tilanteissa oleviin henkilöihin. Tästä syystä niillä ei sinänsä pyritä määrittämään niitä edellytyksiä, jotka koskevat oikeutta tai velvollisuutta liittyä sosiaaliturvajärjestelmään tai sen osa-alueelle. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on useaan kertaan todennut, jäsenvaltioiden on itse lainsäädännössään määritettävä nämä edellytykset, joihin kuuluvat myös vakuutuksen lakkaamisedellytykset (ks. tästä em. asia Kits van Heijningen, tuomion 19 kohta ja asia C-245/88, Daalmeijer, tuomio 21.2.1991, Kok. 1991, s. I-555, 15 kohta).

30 On totta, että jäsenvaltioilla on velvollisuus noudattaa yhteisön oikeuden voimassaolevia säännöksiä, kun ne vahvistavat niitä edellytyksiä, joiden täyttyessä henkilöllä on oikeus tulla vakuutetuksi sosiaaliturvajärjestelmän mukaisesti, eivätkä ne etenkään voi jättää kyseisen lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle henkilöitä, joihin tätä lainsäädäntöä sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 nojalla (em. asia Kits van Heijningen, tuomion 20 kohta).

31 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Kits Heijningen annetun tuomion 21 kohdassa, että jäsenvaltion lainsäädännöllä, jossa edellytykseksi tässä valtiossa työskentelevän palkansaajan oikeudelle tulla vakuutetuksi tässä lainsäädännössä säädetyn vakuutusjärjestelmän mukaisesti asetetaan se, että tällainen henkilö asuu tässä valtiossa, riistetään tehokas vaikutus asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdalta, jossa säädetään, että jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella.

32 On kuitenkin todettava, että jäsenvaltion lainsäädännöllä, jossa säädetään, että sellaisella henkilöllä, joka on lopettanut työnteon tässä valtiossa ja joka ei siis täytä asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa asetettuja edellytyksiä, on oikeus olla vakuutettuna tai tulla vakuutetuksi tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti vain sillä edellytyksellä, että tämä henkilö asuu tässä valtiossa,

ei riistetä asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan tehokasta vaikutusta eikä aiheuteta sitä, että asianomaiseen henkilöön ei voitaisi soveltaa mitään, varsinkaan asetuksen N:o 1408/71 perusteella sovellettavaa sosiaaliturvalainsäädäntöä.

33 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdalla pyritään sitä vastoin nimenomaisesti sääntelemään tällaista tilannetta, ja tästä syystä siinä säädetään, että henkilöön, johon ei enää voida soveltaa mitään muuta asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan ja erityisesti sen a alakohdan mukaan tai 14—17 artiklan mukaan määräytyvää lainsäädäntöä, sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hän asuu.

34 Tästä seuraa, että henkilöön, joka on lopettanut työnteon jäsenvaltiossa ja joka tästä syystä ei enää täytä 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa eikä muissakaan asetuksen N:o 1408/71 säännöksissä asetettuja edellytyksiä voidakseen kuulua jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, sovelletaan 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaan sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jossa hän asuu, joko sen valtion lainsäädäntöä, jossa hän aikaisemmin työskenteli, jos hän asuu siellä edelleen, tai sen valtion lainsäädäntöä, johon hän mahdollisesti on muuttanut asumaan.

35 Ruotsin ja Norjan hallitukset väittävät kuitenkin, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaa voidaan soveltaa vain, jos asianomainen toiseen jäsenvaltioon muuttanut henkilö on pysyvästi lopettanut kaiken työnteon. Ne katsovat, että työnteon väliaikaisesti lopettaneeseen henkilöön sovelletaan 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan perusteella edelleen sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hän viimeksi työskenteli, siinäkin tapauksessa, että hän olisi muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon.

36 Nämä hallitukset viittaavat tältä osin asiassa 302/84, Ten Holder, 12.6.1986 annettuun tuomioon (Kok. 1986, s. 1821), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että työntekijään, joka on lopettanut työnteon tietyssä jäsenvaltiossa, mutta joka ei ole siirtynyt työhön toiseen jäsenvaltioon, sovelletaan edelleen sen jäsenvaltion lain-

säädäntöä, jossa hän viimeksi työskenteli, riippumatta siitä, milloin kyseinen työskentely lopetettiin tai työsuhde päättyi. Ne lisäävät, että muun muassa asiassa C-140/88, Noij, 21.2.1991 annetusta tuomiosta (Kok. 1991, s. I-387, 9 ja 10 kohta) ilmenee, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ainoastaan työnteon pysyvästi lopettaneet työntekijät (ks. vastaavasti asia C-215/90, Twomey, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. I-1823, 10 kohta).

37 Alankomaiden hallitus ja suullisessa käsittelyssä Suomen hallitus ovat sitä vastoin esittäneet, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta on nimenomainen lainvalintasääntö, jota sovelletaan pääasiassa esillä olevan kaltaisissa tilanteissa, joissa henkilö jostakin syystä on lopettanut työnteon tietyssä jäsenvaltiossa ja asuu toisessa jäsenvaltiossa siellä kuitenkaan työskentelemättä, ja että sillä on näin tehty merkityksettömäksi edellä mainitusta asiassa Ten Holder annetusta tuomiosta ilmenevä oikeuskäytäntö.

38 Komissio puolestaan katsoo, että tämä oikeuskäytäntö on edelleen pätevä ja että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaa sovelletaan vasta siitä lähtien, kun oikeus etuuksiin viimeisessä työskentelyvaltiossa päättyy, paitsi jos asianomainen on pysyvästi lopettanut kaiken työnteon.

39 Tältä osin on syytä ensin todeta, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan sanamuodosta ei ilmene mitään sellaista, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että tätä säännöstä voidaan soveltaa ainoastaan työntekijöihin, jotka ovat pysyvästi lopettaneet kaiken työnteon, mutta ei sen sijaan työntekijöihin, jotka ovat ainoastaan lopettaneet tietyssä jäsenvaltiossa työskentelemisen.

40 Tämän säännöksen sanamuoto on päinvastoin yleinen, jotta se kattaisi kaikki ne mahdolliset tilanteet, joissa jonkin jäsenvaltion lainsäädäntöä on lakattu soveltamasta tiettyyn henkilöön, olipa syy tähän mikä tahansa, eikä se näin ollen kata vain

sitä tilannetta, että asianomainen henkilö on joko pysyvästi tai väliaikaisesti lopettanut työnteon määrätyssä jäsenvaltiossa.

41 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan säännös tulisi osin merkityksettömäksi, jos sitä sovellettaisiin ainoastaan siinä tapauksessa, että kaikki työnteko on lopetettu pysyvästi.

42 Lisäksi on syytä todeta, että asetuksen N:o 2195/91 johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaan asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohtaan lisättiin uusi f alakohta edellä mainitun asiassa Ten Holder annetun tuomion vuoksi.

43 Tässä asiassa oli kyse henkilöstä, joka oli lopettanut työnteon jäsenvaltiossa ja sai siellä tämän jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia sairausetuuksia ja joka oli muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon aloittamatta siellä työntekoa sinä aikana, jolta hänellä oli oikeus saada näitä sairausetuuksia, mutta jonka osalta ei ollut selvää, oliko hän lopettanut työnteon pysyvästi vai aikoiko hän aloittaa sen uudelleen uudessa asuinvaltiossaan.

44 Vaikka asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännöksissä ei nimenomaisesti säänneltykään tällaista tilannetta, yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Ten Holder antamassaan tuomiossa, että tällaiseen henkilöön sovelletaan 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan perusteella edelleen sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa henkilö on viimeksi työskennellyt.

45 Näin ollen on syytä katsoa, että yhteisön lainsäätäjän lisätessä asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohtaan uuden f alakohdan sen tarkoituksena oli nimenomaisesti säännellä edellä mainitun kaltaista tilannetta.

46 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa korostanut, tämä ilmenee myös 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan antamiseen johtaneen komission muutosesityksen perusteluista. Näiden perustelujen mukaan tarkoituksena oli täyttää asetuksen N:o 1408/71 II osastossa oleva "aukko", joka oli tullut ilmi edellä mainitussa asiassa Ten Holder ja joka aiheutui siitä, että "sellaista nimenomaista säännöstä ei ollut, jolla olisi määritelty se lainsäädäntö, jota sovelletaan jonkin jäsenvaltion lainsäädännön alaisen työnteon pysyvästi lopettaneisiin henkilöihin, jotka asuvat toisessa jäsenvaltiossa".

47 Edellä olevan tulkinnan vahvistaa lisäksi eräs toinen muutos, jonka yhteisön lainsäätäjä on samanaikaisesti tehnyt asian kannalta merkitykselliseen lainsäädäntöön ja joka, kuten asetuksen N:o 2195/91 johdanto-osan kolmannesta perustelukappaleesta ilmenee, liittyy läheisesti 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan antamiseen.

48 Tämän perustelukappaleen mukaan 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan lisääminen asetukseen N:o 1408/71 edellyttää, että sen 17 artiklaa muutetaan siten, että kaksi jäsenvaltiota tai useampi jäsenvaltio, näiden valtioiden toimivaltaiset viranomaiset tai näiden viranomaisten nimeämät toimielimet voivat yhteisellä sopimuksella määrätä poikkeuksista 13—16 artiklan määräyksiin.

49 Tämän muutoksen jälkeen tällaisia poikkeuksia on voitu tehdä sekä palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien eduksi että erotuksetta kaikkien muidenkin henkilöiden hyväksi riippumatta siitä, ovatko he palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia.

50 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaa sovelletaan henkilöön, joka on lopettanut työnteon jossakin jäsenvaltiossa ja muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon, eikä sen kanssa ole ristiriidassa jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa edellytykseksi henkilön kuulumiselle tässä lainsää-

dännössä säädettyyn vakuutusjärjestelmään asetetaan se, että henkilö asuu tässä valtiossa.

51 Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siis vastattava siten, että asetuksella N:o 2195/91 asetukseen N:o 1408/71 lisätyn 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan kanssa ei ole ristiriidassa sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa edellytykseksi tässä valtiossa työnteon lopettaneen henkilön oikeudelle olla vakuutettuna tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti asetetaan se, että henkilö asuu edelleen tässä valtiossa.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

52 Kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko sellainen kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään, että henkilö, joka on lopettanut työnteon tässä valtiossa, menettää oikeuden pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaiseen vanhempainrahaan siitä syystä, että hän on muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon, asetuksen N:o 1408/71 22 artiklan vastainen.

53 Tältä osin on syytä ensinnäkin korostaa, että 22 artikla on osa asetuksen N:o 1408/71 III osan 1 lukua, joka on otsikoitu "Sairaus ja äitiys", ja että sen soveltamisedellytyksenä on tämän vuoksi se, että pääasiassa tarkoitettu vanhempainraha on tässä luvussa tarkoitettu sairaus- tai äitiysetuus.

54 Seuraavaksi on syytä muistuttaa, että — kuten tämän tuomion 5 kohdasta ilmenee — asetuksen N:o 1408/71 tultua voimaan Ruotsissa Ruotsin hallitus ilmoitti asetuksen N:o 1408/71 5 artiklan mukaisesti, että vanhempainraha on äitiyden perusteella maksettava etuus.

55 Ruotsin hallitus on yhteisöjen tuomioistuimelle esittämissään huomautuksissa kuitenkin todennut, että kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-245/94 ja C-312/94, Hoever ja Zachow, 10.10.1996 antama tuomio (Kok. 1996, s. I-4895), pääasiassa tarkoitettua vanhempainrahaa on vastedes pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna perhe-etuutena.

56 Jotta annettavasta vastauksesta olisi hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle, pääasiassa tarkoitettua vanhempainrahaa on arvioitava asetuksen N:o 1408/71 perusteella.

57 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan etuutta voidaan pitää asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluvana sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyyn asemaan eikä riipu yksilöllisestä tarveharkinnasta ja jos etuus liittyy johonkin asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan (asia C-160/96, Molenaar, tuomio 5.3.1998, Kok. 1998, s. I-843, 20 kohta).

58 Ensimmäisen edellytyksen osalta on riidatonta, että vanhempainrahan myöntämiseen liittyvissä säännöksissä annetaan etuudensaajille laissa määritelty oikeus ja että tämä etuus myönnetään henkilöille, jotka täyttävät tietyt yksilöllisestä tarvehankinnasta riippumattomat asialliset edellytykset.

59 Toisen edellytyksen osalta on muistutettava, että asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan u alakohdan i alakohdan mukaan "'perhe-etuuksilla' tarkoitetaan kaikkia luontoistai rahaetuuksia, jotka on tarkoitettu perhekustannuksia varten 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitetun lainsäädännön mukaisesti, lukuun ottamatta liitteessä II mainittuja erityisiä synnytysavustuksia".

60 Edellä mainitusta yhdistetyissä asioissa Hoever ja Zachow annetusta tuomiosta ilmenee, että asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan u alakohdan i alakohdassa ja 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettuna perhe-etuutena on pidettävä etuutta, jolla pyritään mahdollistamaan se, että toinen vanhemmista voisi omistautua pienen lapsen hoidolle, eli sillä pyritään tarkemmin ottaen korvaamaan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta aiheutuneita kuluja, kattamaan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta aiheutuneita muita kuluja ja mahdollisesti keventämään työnteon keskeytymisestä aiheutuvaa taloudellista rasitusta.

61 Asiakirjoista ilmenee, että kyseinen vanhempainraha täyttää nämä edellytykset.

62 Tämä lapsen syntymän perusteella maksettava etuus maksetaan nimittäin vanhemmille yhteisesti ajanjaksolta, jonka enimmäispituus on 450 päivää ja jonka aikana toisella vanhemmista on oikeus pidättäytyä työnteosta aina siihen saakka, kun lapsi täyttää kahdeksan vuotta, tai tämän jälkeenkin lapsen ensimmäisen kouluvuoden päättymiseen saakka. Jos molemmat vanhemmat ovat lapsen huoltajia, heillä molemmilla on oikeus saada vanhempainrahaa 225 päivän pituiselta ajalta. Jos vain toinen vanhemmista on lapsen huoltaja, tämä vanhempi voi saada vanhempainrahaa koko säädetyn enimmäisajanjakson ajalta.

63 Tähän ei vaikuta se, että äidin oikeus vanhempainrahaan alkaa 60 päivää ennen ennakoitua synnytysajankohtaa, koska oikeus saada vanhempainrahaa on suurimmalta osalta etuuden kestoaikaa sillä vanhemmalla, jonka hoidossa lapsi on pääasiallisesti, ja tämä vanhempi voi olla myös isä.

64 Vanhempainrahan määrä riippuu lisäksi tietyin edellytyksin ja varauksin suoraan kyseisen vanhemman ansiotulosta. Jos nimittäin kyseinen vanhempi on ollut yhtäjaksoisesti vakuutettu sairauskassassa vähintään 240 päivää välittömästi ennen synnytystä tai ennakoitua synnytysajankohtaa, hänellä on oikeus saada 360 päivältä 450:stä vanhempainrahaa, jonka määrä ylittää taatun vähimmäismäärän (60 Ruotsin

kruunua) ja joka yleensä on 75 prosenttia tämän vanhemman aiemmin saamasta kokonaisansiotulosta.

65 Näistä säännöksistä ilmenee, että vanhempainrahalla pyritään mahdollistamaan se, että toinen vanhemmista voisi omistautua pienen lapsen hoidolle siihen saakka, kun tämä aloittaa koulun, ja korvaamaan tietyiltä osin sitä tulonmenetystä, joka aiheutuu siitä, että vanhempi on väliaikaisesti keskeyttänyt työnteon hoitaakseen lastaan.

66 Edellä esitetty huomioon ottaen on syytä viitata asetuksen N:o 1408/71 III osastossa olevaan 7 lukuun, jossa on perhe-etuuksia koskevia erityisiä säännöksiä, jotta voitaisiin määrittää, onko Kuusijärven tilanteen kaltaisessa tilanteessa olevalla henkilöllä oikeus saada edelleen hänelle tietyn jäsenvaltion lainsäädännön perusteella maksettuja perhe-etuuksia senkin jälkeen, kun hän on lopettanut työnteon tässä jäsenvaltiossa ja muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon.

67 Tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 73 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna 30.10.1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3427/89 (EYVL L 331, s. 1), säädetään, että "[p]alkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu".

68 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa 101/83, Brusse, 17.5.1984 antamassaan tuomiossa (Kok. 1984, s. 2223, 30 kohta) todennut, tällä artiklalla annetaan työntekijälle, johon sovelletaan muun kuin sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hänen perheenjäsenensä asuvat, todellinen oikeus saada sovellettavan lainsäädännön

mukaisia perhe-etuuksia, eikä tätä oikeutta voida evätä soveltamalla tässä lainsäädännössä olevaa säännöstä, jonka mukaan perhe-etuuksia ei myönnetä henkilöille, jotka eivät asu kyseisessä jäsenvaltiossa.

69 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (ks. asia 104/80, Beeck, tuomio 19.2.1981, Kok. 1981, s. 503, 7 ja 8 kohta; asia C-78/91, Hughes, tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4839, 28 kohta sekä em. yhdistetyt asiat Hoever ja Zachow, tuomion 38 kohta) tätä säännöstä voidaan soveltaa myös työntekijään, joka elää perheensä kanssa muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka lainsäädäntöä häneen sovelletaan.

70 Näin on myös asetuksen N:o 1408/71 74 artiklan osalta, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 3427/89; 74 artiklan mukaan 73 artiklaan sisältyvää sääntöä sovelletaan nimittäin myös työttömään palkattuun työntekijään tai itsenäiseen ammatinharjoittajaan, joka saa jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia työttömyysetuuksia.

71 On kuitenkin todettava, että pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö ei täytä asetuksen N:o 1408/71 73 eikä 74 artiklassa säädettyjä edellytyksiä, koska hän tai hänen perheenjäsenensä eivät koskaan ole asuneet muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka lainsäädäntöä häneen sovelletaan. Näin on erityisesti sen vuoksi, että tällaisessa tilanteessa olevan henkilön muutettua toiseen jäsenvaltioon häneen sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan perusteella tämän viimeksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä, kuten toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annetusta vastauksesta ilmenee.

72 Lisäksi on tarkennettava, että asetuksen N:o 1408/71 10 artiklaa, jossa säädetään, että tiettyjä etuuksia, joihin on saavutettu oikeus yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, ei saa peruuttaa sen vuoksi, että etuuden saaja asuu muun jäsenvaltion alueella kuin sen, jossa maksamisesta vastuussa oleva laitos sijaitsee, voidaan soveltaa ainoastaan siinä nimenomaan mainittuihin etuuksiin, joihin perhe-etuudet eivät kuulu.

73 Edellä esitetty huomioon ottaen kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 kanssa ei ole ristiriidassa sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa säädetään, että henkilö, joka on lopettanut työnteon tässä jäsenvaltiossa, menettää oikeuden tämän lainsäädännön perusteella maksettaviin perheetuuksiin siitä syystä, että hän on muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon, jossa hän asuu perheenjäsentensä kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

74 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ruotsin, Alankomaiden, Suomen ja Norjan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Kammarrätten i Sundsvallin 6.8.1996 tekemällään päätöksellä esittämät ennakkoratkaisukysymykset seuraavasti:

1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, sovelletaan henkilöön, joka tämän asetuksen tullessa voimaan tietyssä jäsenvaltiossa oleskeli tässä valtiossa työttömänä, työskenneltyään siellä aikaisemmin, ja joka sai tähän

liittyen tämän jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään perustuvia työttömyysetuuksia.

2) Asetukseen N:o 1408/71 25.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2195/91 lisätyn 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan kanssa ei ole ristiriidassa sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa edellytykseksi tässä valtiossa työnteon lopettaneen henkilön oikeudelle olla vakuutettuna tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti asetetaan se, että henkilö asuu edelleen tässä valtiossa.

3) Asetuksen N:o 1408/71 kanssa ei ole ristiriidassa sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa säädetään, että henkilö, joka on lopettanut työnteon tässä jäsenvaltiossa, menettää oikeuden tämän lainsäädännön perusteella maksettaviin perhe-etuuksiin siitä syystä, että hän on muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon, jossa hän asuu perheenjäsentensä kanssa.

Ragnemalm Schintgen

Mancini Murray Hirsch

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä kesäkuuta 1998.

R. Grass H. Ragnemalm

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja